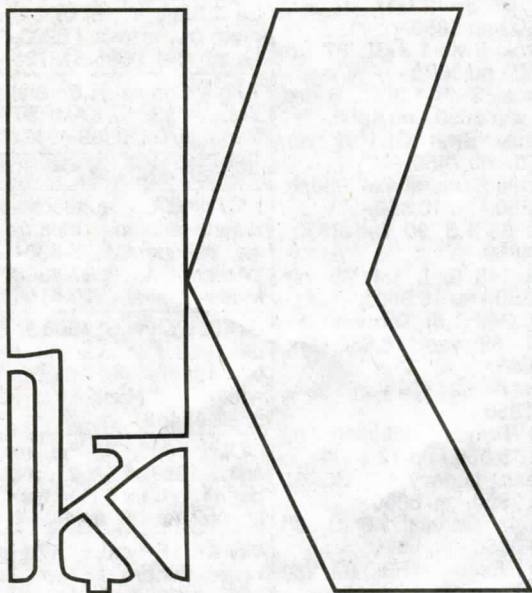
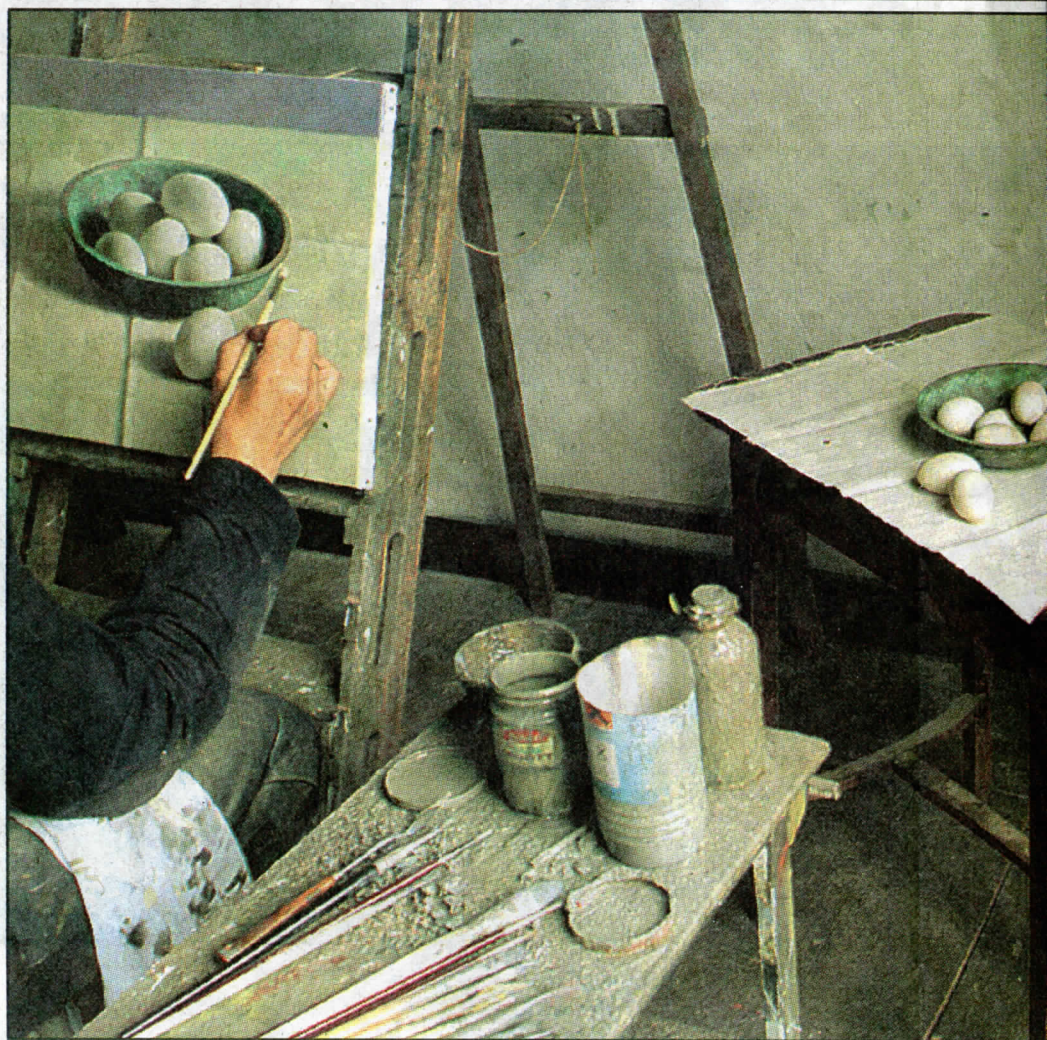

Onder figuratief schilder Henk Sublimering van

Hij noemt zichzelf geen vroegrijp talent. De kneepjes werden hem op academie Minerva bijgebracht. Sindsdien is zijn werk de hele wereld overgegaan. In het Museum of Fine Arts in Kaohsiung in Taiwan is net een tentoonstelling van zijn schilderijen geweest. En ook in Engeland, Indonesië, Duitsland en Frankrijk kennen ze het werk van kunstschilder Henk Helmantel uit het Noord-Groningse Westeremden. Met zijn levensechte kerkinterieurs en stillevenen, behoort hij tot de figuratieve realisten. In Nederland is zijn werk te zien in de voormalige pastorie De Weem in zijn woonplaats.

Vijf maanden per jaar is het boerderijgedeelte van De Weem, dat nu dienst doet als expositieruimte, geopend voor publiek. Per jaar komen er zo'n vijfduizend mensen naar het vijfhonderd inwoners tellende plaatsje om de schilderijen van Helmantel te bezichtigen. In zes vertrekken hangen ongeveer vijftig olieverfschilderijen waarvan het grootste gedeelte bestaat uit stillevens.

Door **Jorien Marcus**
Foto's **Anne Marie Kamp**

„Er zijn heel veel mensen die hier binnenkomen met het idee dat ze niet van stillevens houden,” vertelt de 53-jarige kunstschilder. „Ze zijn dan achteraf vaak verbaasd dat ze het toch mooi vinden.” Volgens Helmantel komt dat door het vooroordeel dat veel mensen hebben over stillevens. „Mijn werk doet niet oubollig aan. Het is iets anders dan wat de mensen verwachten. Zij hebben een schilderij in hun hoofd met een vaas met bloemen of een fruitschaal.”

Van 1961 tot 1965 studeerde Helmantel aan de academie Minerva in Groningen, waar zijn voorkeur nog uitging naar olieverf en etsen. Daarna zette hij met het schilderen van stillevens de lijn voort van de schilders uit de 16de en de 17de eeuw. Een niet gebruikelijke keuze. Het was voor veel kunstschilders uit die periode *not-done* om deze oude traditie voort te zetten. Vernieuwing moest er komen. In de politiek en in de kunst.

Vernieuwing

„Dat had ondermeer met maatschappelijke ontwikkelingen te maken,” zegt Jos Van Groeningen, directeur van het museum voor figuratieve kunst De Buitenplaats in Eelde. „De mensen wilden na de oorlog een nieuwe maatschappij. Die ontwikkeling begon aan het begin van deze eeuw, in de jaren twintig. Niet alleen in Nederland, maar ook in andere landen. Het is niet toevallig dat er na de Russische revolutie van 1917 veel abstracte kunst werd gemaakt. Het betekende veranderingen op politiek gebied, maar ook op het gebied van de kunst.” Hoewel een groot gedeelte van de kunstenaars de weg van de vernieuwing insloeg, was er ook een groep die trouw bleef aan de oude meesters. „Bij deze figuratieve schilders zijn er twee groepen te onderscheiden,” legt Van Groeningen uit. „De fantastische én de realistische figuratieve kunstenaars. Henk Helmantel behoort tot die laatste groep. Hij probeert de werkelijkheid zo natuurgetrouw mogelijk weer te geven.”

De toepassing van licht en donker is één van de kenmerken waaraan te zien is dat Helmantel

zich laat inspireren door de oude meesters. Toch noemt Hans van Seventer hem in het voorwoord van Helmantels catalogus 'gewoon een schilderskind van zijn eigen tijd'.

Helmantel: „Met enkele schilders uit het Noorden hebben wij de lijn van het figuratisme uit de vorige eeuwen voortgezet, maar je kunt wel verschillen zien met het realisme van toen en nu.”

Volgens Van Groeningen zijn dat vooral hele

subtiel verschillen. „Helmantel gebruikt bijvoorbeeld een andere kijkhoek. Het perspectief is in veel gevallen anders dan bij vroegere schilders. Je kijkt er meer op dan er tegenaan. Daarnaast hebben de schilderijen iets van hun symbolische betekenis verloren. Helmantel werkt niet met een 'dubbele bodem'.”

Twee potten

Dat blijkt ook wel uit de manier waarop de k

er Henk Helmantel zit een Breitner

g van de werkelijkheid

AE 21

Drents
Groningse
Dagbladen

Vrijdag
29 mei
1998

Stillevenens

◀ Henk Hel-
mantel aan
het werk in
zijn atelier.

◀◀ „Mijn
werk doet
niet ou-
bollig aan.”

Diederik Kraaijpoel, een oud-docent van mij en één van de belangrijkste publicisten op kunstgebied, heeft een keer gezegd dat ik abstract realistische schilderijen maak. Bij abstracte, non-figuratieve kunst gaat het om compositie en kleur. Bij mijn werken is de compositie en het kleurgebruik ook heel belangrijk.”

Het begrip abstract is ook duidelijk terug te vinden in *Stillevens compositie* waarin Helmantel tussen het fruit, een fles en een porseleinen kommetje een schilderij van Mondriaan heeft verwerkt. In *Stillevens compositie* is het abstracte figuratief gemaakt.

Tussen het woonhuis van de Weem en de expositieruimte ligt het atelier van Helmantel. De sfeer van zijn schilderijen is duidelijk terug te vinden in de opgeruimde, rustige, nette en stijlvolle werkplaats. De ruimte wordt gevuld door operamuziek en de schilderijen die aan de muur hangen en die nog afgewerkt moeten worden of wachten op een plaatsje in de expositieruimte.

Tafeltje

Helmantel is net begonnen aan een nieuw project. Een stilleven. In een hoek van het atelier staan op een houten tafeltje twee roodbruine potten, een kom en een fles, voorwerpen die vaak terugkomen in zijn werken. Over het tafeltje ligt een roomkleurig kleed met de plooien zorgvuldig over het tafelblad gedrapeerd. Schuin voor het stilleven zit Helmantel achter zijn ezel om de voorwerpen van het tafeltje op het paneel te zetten. De potten staan al grof afgebeeld en ook de blauwe achtergrond wordt in ruwe penseelstreken aangebracht.

Van de fijnschilder Helmantel is nog niks terug te vinden. Kraaijpoel geeft dit in zijn voorwoord van de catalogus treffend weer met de woorden 'onder een Helmantel zit een Breinert'. Want over een paar weken ziet ook dit schilderij er zo levensecht uit, dat je geneigd zal zijn om met je hand even over het kleedje te strijken om de plooien eruit te halen.

Ondanks deze haast fotografische nauwkeurigheid wil Helmantel niet vergeleken worden met de fotorealisten. Want ook al lijken zijn schilderijen een identieke weergave van de werkelijkheid, voor de kunstschilder moet een schilderij sfeer hebben. En als daar kleine aanpassingen voor nodig zijn, dan gebeurt dat. „Ik verander dingen binnen bepaalde grenzen. Mijn realisme is een sublimering van de werkelijkheid. Een bruine pot blijft een bruine pot, maar ik kan het licht bijvoorbeeld wel iets afzwakken als dat te helder is. Ik doe dat natuurlijk wel zo dat het kan, dat het niet ongeloofwaardig overkomt.

Barsten

„Als ik een interieur van een kerk schilder, laat ik soms bepaalde barsten in de vloer weg, omdat het niks toevoegt. Als ik een barst in de vloer wil hebben waar het niet zit, dan schilder ik er daar één. Ik gebruik het uitgangspunt om mijn doel te verwezenlijken. Tussen die twee zit altijd een verschil. Dat is het verschil tussen mijn werk en dat van foto-realisten. Ik schilder wat een dienende functie heeft voor het doel. Zij schilderen alles exact na. Ook de dingen die er eigenlijk niet in thuishoren. Er zit vaak minder sfeer in een fotorealistisch schilderij.”

De Weem is geopend van mei tot en met september op iedere vrijdag en zaterdag van 13.00 uur tot 17.00 uur. Ook op tweede pinksterdag geopend.

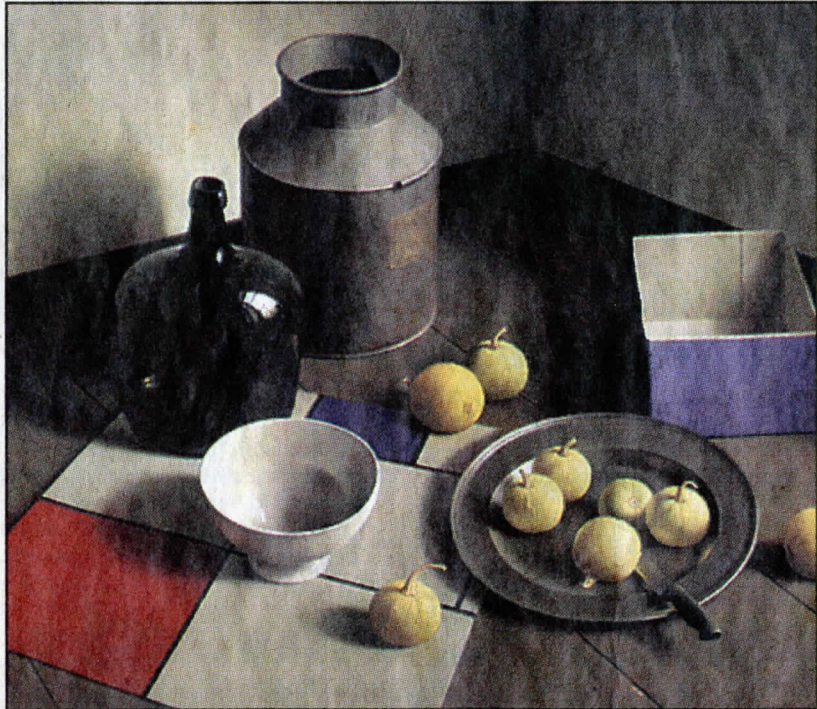
„Helmantel gebruikt bij-
re kijkhoek. Het perspectief
anders dan bij vroegere schil-
er op dan er tegenaan. Daar-
schilderijen iets van hun sym-
verloren. Helmantel werkt
le bodem'.”

stenaar met zijn schilderijen begint. Er gaan geen urenlang overpeinzingen aan vooraf over de boodschap of de symbolische betekenis die het schilderij moet hebben. „De aanschaf van een voorwerp is vaak de aanleiding voor een nieuwe compositie. Ik koop bijvoorbeeld twee potten omdat ik denk dat ik daar iets mee kan doen. Dan zet ik daar iets naast wat ik erbij vind passen. Met het gebruik van kleur kom ik zo tot de ritmiek van het schilderij.

◀ De aan-
schaf van een
voorwerp is
vaak de
aanleiding
tot een
nieuwe
compositie.

◀ 'Stillevens
met rode
koffiemolen'
(1993).

◀◀ 'Stillevens
compositie'
(1995) met
daarin een
schilderij van
Mondriaan.

zich laat inspireren door de oude meesters. Toch noemt Hans van Severen hem in het voorwoord van Helmantels catalogus 'gewoon een schilderskind van zijn eigen tijd'.

Helmantel: „Met enkele schilders uit het Noorden hebben wij de lijn van het figuratisme uit de vorige eeuwen voortgezet, maar je kunt wel verschillen zien met het realisme van toen en nu.”

Volgens Van Groenningen zijn dat vooral hele

subtiele verschillen. „Helmantel gebruikt bijvoorbeeld een andere kijkhoek. Het perspectief is in veel gevallen anders dan bij vroegere schilders. Je kijkt er meer op dan er tegenaan. Daarnaast hebben de schilderijen iets van hun symbolische betekenis verloren. Helmantel werkt niet met een 'dubbele bodem'.”

Twee potten

Dat blijkt ook wel uit de manier waarop de kun-

stenaar met zijn schilderijen begint. Er gaan geen urenlange overpeinzingen aan vooraf over de boodschap of de symbolische betekenis die het schilderij moet hebben. „De aanschaf van een voorwerp is vaak de aanleiding voor een nieuwe compositie. Ik koop bijvoorbeeld twee potten omdat ik denk dat ik daar iets mee kan doen. Dan zet ik daar iets naast wat ik erbij vind passen. Met het gebruik van kleur kom ik zo tot de ritmiek van het schilderij.